

АНОТАЦІЯ

Мамедова С. М. Застосування штрафних санкцій в господарських відносинах. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». – Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2020.

Дисертацію присвячено дослідженню правових засад застосування штрафних санкцій в господарських відносинах.

У розділі 1 «Загальнотеоретичні положення щодо штрафних санкцій в господарських відносинах» удосконалено визначення «штрафні санкції» шляхом уточнення, що це заходи державного або приватного примусу, які застосовуються до учасників господарських відносин у вигляді стягнення неустойки, штрафу, пені, розмір та спосіб обчислення яких встановлюється законом або договором, що обраховуються грошовою сумою або, у випадках передбачених договором, речами, визначеними родовими ознаками, вартість яких еквівалентна сумі таких санкцій, яку учасник господарських відносин зобов'язується сплатити або передати у разі порушення ним правил здійснення господарської діяльності, невиконання або неналежного виконання господарського зобов'язання.

Уточнено мету застосування штрафних санкцій, під якою пропонується розуміти забезпечення інтересів сторін господарських відносин, стимулювання боржника до належного виконання своїх обов'язків, запобігання чи мінімізацію негативних наслідків, що можуть настати у разі порушення прав кредитора, сприяння стабільності господарських договірних відносин та укріплення фінансово-господарської дисципліни господарюючих суб'єктів.

В контексті застосування штрафних санкцій дістали подальший розвиток положення щодо змістовної ідентичності термінів «учасники господарських відносин» та «учасники відносин у сфері господарювання», перелік яких міститься у ст. 2 ГК України. З метою термінологічного узгодження цих понять запропоновано внести зміни до ч. 2 ст. 230 ГК України та викласти її в наступній редакції: «2. Суб'єктами права застосування штрафних санкцій є учасники господарських

відносин, зазначені у статті 2 цього Кодексу».

Уточнено, що до моменту правопорушення основною функцією такої форми господарсько-правової відповідальності як штрафні санкції є стимулююча, а додатковою – забезпечувальна, яка має превентивний характер; після моменту правопорушення основними функціями стають забезпечувальна, компенсаційна (відновлювальна) та штрафна (остання лише при такому виді неустойки як штрафна) функції, а додатковою виступає стимулююча функція.

Доведена наявність правового зв'язку між порядком застосування та функціями штрафних санкцій, а саме: при невиконанні або неналежному виконанні зобов'язання, за яке встановлено штрафні санкції, та при відшкодуванні збитків в частині, не покритій цими санкціями, мають місце компенсаційна (відновлювальна) та стимулююча функції; при стягненні тільки штрафних санкцій – забезпечувальна та стимулююча функції; при стягненні і штрафних санкцій, і збитків у повному обсязі – штрафна та стимулююча функції; при стягненні або штрафних санкцій, або збитків, – забезпечувальна і стимулююча функції (якщо будуть стягнуті тільки штрафні санкції).

Обґрунтовано, що принципи застосування штрафних санкцій корелюються з загальними принципами господарсько-правової відповідальності, з уточненням застосування окремих з них, а саме: принцип наділення потерпілої сторони правом на відшкодування збитків незалежно від того, чи є вказівка на це в договорі, властивий застосуванню штрафних санкцій, за виключенням випадку, якщо в договорі зазначено, що допускається стягнення лише штрафних санкцій.

Вперше аргументовано, що в господарських відносинах при застосуванні штрафних санкцій такий принцип юридичної відповідальності як принцип невідворотності відповідальності не є обов'язковим в зв'язку з тим, що пред'явлення до порушника вимоги про сплату штрафних санкцій є правом кредитора, а не обов'язком, і навіть при наявності правопорушення застосування штрафних санкцій можливе лише за волевиявленням кредитора.

Вперше запропоновано додаткові критерії класифікації штрафних санкцій в господарському праві за: 1) суб'єктом застосування (кредитор і суд: штрафні

санкції, які застосуються кредитором за наслідками досудового врегулювання спору; штрафні санкції, які застосовуються судом); 2) предметом (пеня та штраф стягуються виключно у грошовій сумі; неустойка - у грошовій сумі або речами, визначеними родовими ознаками); 3) видом правопорушення (порушення правил здійснення господарської діяльності; невиконання господарського зобов'язання; неналежне виконання господарського зобов'язання); 4) періодичністю нарахування штрафних санкцій (за весь період правопорушення – неустойка; одноразово - штраф; поденно - пеня).

Конкретизовано визначення неустойки, штрафу та пені: а) неустойкою є штрафна санкція, що нараховується за весь період правопорушення у разі грубого, систематичного невиконання або неналежного виконання господарських зобов'язань учасником господарських відносин, розмір та спосіб обчислення якої встановлено законом або договором, що обраховується грошовою сумою або, у випадках передбачених договором, речами, визначеними родовими ознаками; б) штрафом є штрафна санкція, що нараховується одноразово у разі порушення правил здійснення господарської діяльності, невиконання або неналежного виконання господарського зобов'язання учасником господарських відносин, розмір та спосіб обчислення якого встановлено законом або договором, що обраховується грошовою сумою; в) пенею є штрафна санкція, що нараховується за кожен день прострочення виконання грошового та негрошового господарського зобов'язання учасником господарських відносин, розмір та спосіб обчислення якої встановлено законом або договором, що обраховується грошовою сумою.

Дістали подальший розвиток положення щодо істотної ролі у регламентуванні застосування штрафних санкцій господарського договору як саморегулятора господарських відносин. Обґрунтовано напрями удосконалення правової основи застосування цих санкцій, як-то: приведення до єдності положень ГК та ЦК України з метою їх однакового застосування, закріплення виключного переліку підстав, за наявності яких суд зменшує розмір таких санкцій, та підстав, за яких суд може зменшити їх розмір, а також граничної межі зменшення розміру штрафних санкцій.

У розділі 2 «Загальні положення про застосування штрафних санкцій в

господарських відносинах» дістали подальшого розвитку положення щодо поділу підстав застосування штрафних санкцій на правові та фактичні з конкретизацією, що до правових підстав належать відповідні норми ГК України, інших законів України та положення господарських договорів; до фактичних підстав – невиконання або неналежне виконання господарського зобов'язання, порушення правил здійснення господарської діяльності учасником господарських відносин.

Конкретизовано умови застосування штрафних санкцій, якими є: господарська деліктоздатність; дотримання строків реалізації відповідальності; відсутність обставин, що виключають відповідальність або є підставами для звільнення від неї; наявність вини та протиправність поведінки порушника.

Визначено критерії розмежування штрафних та адміністративно-господарських санкцій з уточненням, що ними виступають: 1) наявність приватного або публічного інтересу (перші застосовуються за порушення приватного інтересу, який представляє собою майнові інтереси окремих учасників господарських відносин, а другі – публічного, який полягає в забезпеченні підвищення ефективності суспільного виробництва, ефективному функціонуванні суспільного господарського порядку в національній економіці); 2) спеціальний суб'єкт ініціювання застосування (штрафні санкції застосовуються за ініціативою учасників господарських відносин, адміністративно-господарські санкції – уповноважених органів державної влади чи органів місцевого самоврядування); 3) фонд (бюджет) зарахування сум санкцій (штрафні санкції стягуються на користь учасників господарських відносин, адміністративно-господарські – в дохід державного або місцевого бюджетів); 4) правова природа відносин (штрафні санкції застосовуються за порушення договірних господарських зобов'язань та за порушення правил здійснення господарської діяльності, адміністративно-господарські санкції – виключно за порушення правил здійснення господарської діяльності); 5) суб'єкт відповідальності (штрафні санкції застосовуються до учасників господарських відносин, адміністративно-господарські санкції – тільки до суб'єктів господарювання).

Уточнено визначення поняття «порушення правил здійснення господарської

діяльності» - це протиправна дія (або бездіяльність), що вчиняється учасником господарських відносин у вигляді недотримання вимог нормативно-правових або локальних актів, які закріплюють умови, правила та порядок організації і здійснення відповідної господарської діяльності.

Удосконалено положення щодо строків застосування штрафних санкцій шляхом уточнення, що встановлення законом або договором періоду нарахування пені, який є більшим або меншим ніж шість місяців, не впливає на позовну давність для вимог щодо її застосування, яка складає один рік та обчислюється з того дня, коли кредитор довідався або міг довідатись про порушення свого права, і початок перебігу такого строку не може бути змінений за згодою сторін.

Уточнено визначення поняття «прострочення виконання», яким запропоновано вважати невиконання або неналежне виконання господарського зобов'язання, а саме: якщо боржник не приступив до виконання зобов'язання - має місце невиконання зобов'язання, а у разі виконання з порушенням визначеного строку - неналежне виконання.

Доопрацьовано положення щодо підстав звернення прокурора до суду в інтересах держави щодо стягнення штрафних санкцій з уточненням можливості такого звернення тільки у разі відсутності уповноваженого органу державної влади, місцевого самоврядування або іншого суб'єкта владних повноважень, наділеного господарською компетенцією, або їх правонаступників.

Дістали подальшого розвитку положення щодо майнового стану сторін як підстави зменшення розміру штрафних санкцій шляхом аргументації врахування судом як важкого майнового стану боржника, так і задовільного майнового стану кредитора. Визначено ознаки задовільного майнового стану кредитора, серед яких: а) наявність в балансі дебіторської заборгованості, що перевищує кредиторську заборгованість за умови відсутності сумнівного боргу і безнадійної дебіторської заборгованості; б) перспективи отримання прибутку через наявність інших господарських договорів з контрагентами, дохід від яких перевищує суму завданих збитків боржником. Виокремлено ознаки важкого майнового стану боржника з конкретизацією що ними є: а) відкриття провадження у справі про банкрутство; б)

перебування у стані ліквідації; в) заборгованість понад 6 місяців перед державним (місцевим) бюджетом, Пенсійним фондом України та фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування, що підтверджується довідками відповідних органів державної влади; г) наявність в Єдиному державному реєстрі судових рішень справ, в яких боржник виступає відповідачем щодо виконання зобов'язання перед кредиторами; г) наявність відомостей про обтяження речових прав на нерухоме майно боржника; д) наявність в балансі кредиторської заборгованості, що перевищує дебіторську заборгованість боржника за умови наявності сумнівного боргу і безнадійної дебіторської заборгованості.

Вперше запропоновано вичерпний перелік підстав, за наявності яких суд зменшує розмір таких санкцій: 1) відсутність збитків у кредитора при порушенні зобов'язання боржником; 2) наявність надмірно великого розміру штрафних санкцій порівняно із збитками кредитора; 3) важкий майновий стан боржника та/або задовільний майновий стан кредитора; 4) негайне добровільне усунення винною стороною порушення та його наслідків; 5) відсутність у боржника належних йому бюджетних асигнувань; 6) наявність заборгованості контрагентів перед боржником; 7) перебування боржника (якщо це фізична особа – підприємець) на самоізоляції або обсервації; 8) відсутність на ринку потрібних для виконання зобов'язання товарів внаслідок форс-мажорних обставин (наприклад, в період ускладненої логістики, що пов'язано зі встановленням карантину або обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням інфекційних хвороб) з приведенням у відповідність цим пропозиціям положень ст.ст. 218, 233 ГК України.

Вперше запропоновано надати суду право зменшити розмір штрафних санкцій, якщо підприємство-боржник: 1) є містоутворюючим; 2) має стратегічне значення для економіки і безпеки держави; 3) здійснює ризиковий вид діяльності; 4) є соціально значущим, тобто займається виробництвом суспільно необхідної продукції (робіт, послуг), яке за своїми умовами і характером потреб, що ним задовольняються, як правило, не є рентабельним; 5) є казенним підприємством; 6) є неприбутковою організацією з аргументацією, що таке зменшення можливо по відношенню до суб'єктів з особливим господарсько-правовим статусом лише за

наявності виняткових обставин, що мають істотне значення для економіки.

Удосконалено положення щодо розміру зменшення штрафних санкцій з обґрунтуванням встановлення його граничної межі не більш ніж на 50 % для усіх учасників господарських відносин незалежно від форми власності та наявності публічного інтересу з метою забезпечення єдиного підходу, який базується на принципі рівності усіх учасників судового процесу перед законом.

Дістали подальшого розвитку положення щодо одночасного застосування пені та штрафу за порушення господарських зобов'язань з додатковою аргументацією підходу, що неустойка, штраф та пеня є видами штрафних санкцій, а не є окремими та самостійними видами юридичної відповідальності, і представляють собою різний набір санкцій у межах одного виду відповідальності.

Дістали подальшого розвитку положення щодо підстав звільнення від сплати штрафних санкцій, серед яких виокремлено: відсутність факту вчиненого правопорушення (порушення правил здійснення господарської діяльності, невиконання або неналежне виконання господарського зобов'язання); вчинення порушення без вини боржника; існування форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили); наявність випадку; період дії мораторію.

Ключові слова: штрафні санкції, застосування штрафних санкцій, неустойка, штраф, пеня, господарсько-правова відповідальність, невиконання (неналежне) виконання господарського зобов'язання, порушення правил здійснення господарської діяльності, прострочення виконання зобов'язання.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Мамедова С. М. Деякі питання стягнення пені та штрафу за порушення господарсько-правових зобов'язань. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 2. С. 188 - 192.
2. Мамедова С. М. Підстави застосування штрафних санкцій в господарському праві України. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 11. С. 98 - 105.
3. Мамедова С. М. Майновий стан сторін як підстава зменшення розміру штрафних санкцій. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 2. С. 277 - 280.
4. Мамедова С. М. Зменшення розміру штрафних санкцій за порушення господарських зобов'язань. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2020. №. 3. Р 2. С. 13 - 19.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Мамедова С. М. Проблемні аспекти застосування відповідальності за порушення виконання господарських зобов'язань. *Сучасні проблеми законодавства, практики його застосування та юридичної науки*. Випуск XXIII: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Осінні юридичні читання». Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. С. 288 - 290.
6. Мамедова С. М. Щодо особливостей функцій штрафних санкцій у сфері господарювання. *Юридична наука і освіта у сучасних умовах: стан і перспективи розвитку*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 35-річчю юридичного факультету Донецького національного університету Василя Стуса (18 травня 2018 р.) / Донецький національний університет імені Василя Стуса; за заг. ред. д.ю.н. проф. А. Г. Бобкової. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. С. 91 - 93.
7. Мамедова С. М. Деякі проблеми термінологічної неузгодженості щодо штрафних санкцій. *Господарське право та процес в умовах трансформації суспільних відносин*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції

(м. Кривий Ріг, 27 вересня 2018 року). Кривий Ріг : ДЮІ МВС України, 2018. С. 160-164.

8. Мамедова С. М. Правова основа застосування штрафних санкцій у сфері господарювання. *Правова держава: міждисциплінарний підхід*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Маріуполь, 05 грудня 2018 р.). Маріуполь : ДЮІ МВС України, 2018. С. 339 - 344.

9. Мамедова С. М. Окремі особливості правового регулювання неустойки в Україні і Німеччині. *Правове забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, безпековий, інтелектуальний простір*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 23 квітня 2019 р.) / За ред. О. Г. Турченко. Вінниця : Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2019. С. 164 - 168.

ABSTRACT

Mamedova S.M. Application of Penalties in Economic Relations. - Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for obtaining PhD degree in specialty 081 "Law" in the field of knowledge 08 "Law". – Donetsk National University named after Vasyl Stus, Vinnytsia, 2020.

The dissertation is devoted to the research of legal bases of application of penalties in economic relations.

In Chapter 1 «General Theoretical Provisions on Penalty Clauses in Economic Relations» was improved the definition of «penalties» by clarifying that they are measures of public or private coercion applied to the participants in economic relations in the form of liquidated damages, fines, late fees, the amount and method of calculation of it is established by law or by the contract, calculated in cash or, in cases provided for in the contract, are the items defined by generic features, the value of which is the equivalent to the amount of penalties that the party undertakes to pay or transfer in case of violation of business rules, non-execution or improper execution of an economic obligation.

The purpose of the application of penalties was specified, it was considered to understand the ensuring the interests of the parties of economic relations, encouraging the debtor to perform its duties properly, preventing or minimizing the negative consequences of violating the rights of the creditor, promoting stability of economic contractual relations and strengthening financial economic discipline of economic entities.

The provisions on the substantive identity of the terms «participants in economic relations» and «participants in relations in the field of economic management», the list of which is contained in Article 2 of the Economic Code of Ukraine. For the purpose of terminological settling of these concepts it was offered to make changes to p. 2, Article 230 of the Economic Code of Ukraine and to state it in the following wording: «2. The subjects of the right to apply penalties are the participants of economic relations specified in Article 2 of this Code.»

It was specified that, until the moment of the offense, the main function is stimulating, and the additional function is providing, which is preventive in nature; after

the moment of the offense, the main functions are the security, compensatory (restorative) and penalty (the latter only in the case of such a penalty as a penalty) functions, while the incentive function is the additional one.

The existence of the legal connection between the application and functions of penalties, was proved, namely: in case of non-execution or improper execution of the obligation for which penalties are imposed, and in case of damages in the part not covered by these sanctions, there are compensatory (restorative) and stimulating functions; when collecting only penalties there are security and incentive functions; when collecting both penalties and damages in full there are penalty and incentive functions; in the case of recovery of either penalties or damages there are security and incentive functions (if only penalties will be collected).

It was substantiated that the principles of penalties correlate with the general principles of economic and legal liability, with clarification of the application of some of them, such as: the principle of granting the injured party the right to compensation, except in cases the contract states that only penalties are allowed.

It was argued for the first time that in economic relations in the application of penalties, such a principle of legal liability as the principle of inevitability of liability is not mandatory due to the fact that filing a claim against the violator is the right of the creditor, but not obligatory, and even in the existence of an offense, the application of penalties is possible only on the basis of the will of the creditor.

For the first time, the additional criteria for the classification of penalties in commercial law were suggested by: 1) the subject of application (creditor and court: penalties, applied by the creditor as a result of pre-trial settlement of the dispute; penalties, applied by the court); 2) the subject (fine and penalty are levied only in the amount of money; penalty is the amount of money or items defined by family characteristics); 3) type of the offense (violation of the rules of economic activity; non-execution of economic obligations; improper execution of economic obligations); 4) the frequency of penalties payout (for the entire period of the offense is a penalty; once is a fine; daily is a fine).

The definitions of the liquidated damages, a fine and a late fee were specified: a) the liquidated damages is a penalty imposed for the entire period of the offense in case of

gross, systematic non-execution or improper execution of economic obligations by a party in economic relations, the amount and method of which is established by law or provided by the contract in the amount of money; b) a fine is a one-time penalty in case of violation of the rules of economic activity, non-execution or improper execution of economic obligations by a participant in economic relations, the amount and method of calculation of which is established by law or contract calculated in cash; c) a late fee is a penalty imposed for each day of delay in the performance of monetary and non-monetary economic obligations by a participant in economic relations, the amount and method of calculating the late fee is established by law or provided by the contract.

The provisions on the essential role in regulating the application of penalties of the economic contract as a self-regulator of economic relations received their further developing. The directions of the improvement of the legal basis for the application of these sanctions were substantiated, that are: unification of the provisions of the Economic Code and the Civil Code of Ukraine for their common application, the consolidation of the exclusive list of grounds on which the court reduces the size of such sanctions, as well as the limit of reduction of penalties.

In Chapter 2 «General Provisions on the Application of Penalties in Economic Relations» the provisions on the division of the grounds for the application of penalties into legal and factual have been developed, specifying that the legal grounds include the relevant provisions of the Economic Code of Ukraine, other laws of Ukraine and the provisions of commercial contracts; the factual grounds include non-execution or improper execution of the economic obligation, the violation of the rules of economic activity by a participant in economic relations.

The conditions for the application of penalties were specified, that are: economic tort; observance of terms of realization of responsibility; the absence of circumstances that exclude liability or are the grounds for release from it; the element of fault and illegality of the offender's behavior.

The criteria for distinguishing penalties and administrative and economic sanctions were clarified with following specification: 1) the presence of private or public interest (the former are used for violation of private interest, which represents the property

interests of individual participants in economic relations, and the second is public, which is to ensure the efficiency's increase of social production, the effective functioning of social economic order in the national economy); 2) a special subject of initiating the application (penalties are applied at the initiative of the participants of economic relations, administrative and economic sanctions are applied by the authorized state authorities or local governments); 3) fund (budget) of crediting the amounts of sanctions (penalties are levied in favor of participants in economic relations on their current account, administrative and economic are in the income of state or local budgets); 4) the legal nature of the relationship (penalties are applied for breach of contractual economic obligations and for violation of the rules of economic activity, administrative and economic sanctions are applied only for violation of the rules of economic activity); 5) the subject of liability (penalties are applied to the participants of economic relations, administrative and economic sanctions are applied only to business entities).

The definition of «violation of the rules of economic activity» as an illegal action (or inaction) committed by a participant in economic relations in the form of non-compliance with legal or local acts, which establishes the conditions, rules and procedures for organizing and carrying out relevant economic activities, was clarified.

The provision on the period of application of penalties has been improved by clarifying that the establishment by law or by the contract of a penalty period of more or less than six months does not affect the limitation period for claims for its application, which is one year and is calculated from the day when the creditor has learned or could have learned of the violation of his right, and the beginning of such period may not be changed by the agreement of the parties.

The definition of «overdue performance» as non-execution or improper execution of the economic obligation has been specified, that is: if the debtor has not started performance of the obligation, there is a non-execution of the obligation, and in case of execution in violation of the deadline it is the improper performance.

Improving the provisions on the grounds for a prosecutor's court appeal in the interests of the state to impose penalties, clarifying the possibility of such an appeal only in the absence of an authorized body of the state power, the local government or other

entity with economic competence or their successors.

The provisions on the property status of the parties were further developed as grounds for reducing the amount of penalties by arguing that the court should take into account both the difficult property status of the debtor and the satisfactory property status of the creditor. Signs of satisfactory property status of the creditor were determined, among which: a) the presence in the balance of receivables that exceeds accounts payable in the absence of doubtful debt and bad receivables; b) the prospects of making a profit due to the existence of other business agreements with counterparties, the income from which exceeds the amount of damages caused by the debtor. The signs of the difficult property condition of the debtor are singled out with the specification of what they are: a) opening of bankruptcy proceedings; b) being in a state of liquidation; c) arrears of more than 6 months to the state (local) budget, the Pension Fund of Ukraine and the funds of compulsory state social insurance, which is confirmed by certificates of the relevant state authorities; d) the presence in the Unified State Register of the court decisions of cases in which the debtor acts as a defendant to fulfill the obligation to creditors; e) the availability of information on the encumbrance of real rights to the debtor's real estate; f) the presence in the balance sheet of accounts payable that exceeds the receivables of the debtor in the presence of doubtful debt and bad receivables.

The exhaustive list of grounds, according to which the court reduces the amount of such sanctions, was proposed for the first time: 1) the absence of losses from the creditor in breach of obligations by the debtor; 2) the presence of an excessively large amount of penalties compared to the losses of the creditor; 3) difficult property condition of the debtor and / or satisfactory property condition of the creditor; 4) immediate voluntary elimination by the guilty party of the violation and its consequences; 5) the debtor has no budget allocations due to him; 6) the presence of debt of counterparties to the debtor; 7) debtor's bidding (if it is a natural person - an entrepreneur) to the self-isolation or observation; 8) the absence in the market of goods required to fulfill the obligation due to force majeure (for example, during a period of complicated logistics due to the establishment of quarantine or restrictive measures related to the spread of infectious diseases) in line with these proposals provisions of Articles 218, 233 of the Economic

Code of Ukraine.

For the first time it was proposed to give court the right to reduce the amount of penalties, if the debtor company: 1) is a city-forming; 2) is of strategic importance for the economy and security of the state; 3) carries out a risky type of activity; 4) is socially significant, e.g. is engaged in the production of socially necessary products (works, services), which is under its conditions and the nature of its needs, as a rule, not profitable; 5) is a state-owned enterprise; 6) is a non-profit organization with the argument that such a reduction is possible in relation to entities with special economic and legal status only in the presence of exceptional circumstances that are significant for the economy.

The provision on the amount of reduction of fines has been improved, justifying the establishment of its maximum limit by no more than 50% for all participants in economic relations, regardless of ownership and public interest, in order to ensure a unified approach based on the principle of equality before the law.

The provisions on the simultaneous application of the late fee and the fine for the breach of economic obligations were further developed with additional reasoning that the liquidated damages, a fine and a late fee are the types of penalties, and are not separate and independent types of legal liability, and represent a different set of sanctions within one type of liability.

The provisions on the grounds for exemption from payment of penalties were further developed, among which the following were differentiated: the absence of the fact of the offense (rules of economic activity, non-execution or improper execution of economic obligations); committing a violation without the fault of the debtor; the existence of force majeure (force majeure); the case existence; the period of the moratorium.

Key words: penalties, application of penalties, liquidated damages, fine, late fee, economic and legal liability, non-execution, (improper) execution of economic obligation, violation of rules of economic activity, delay in fulfillment of obligation.